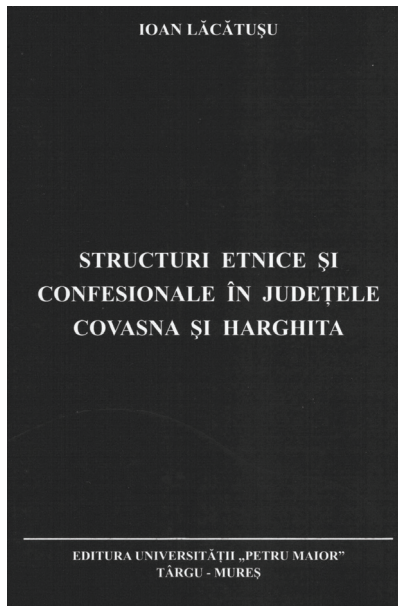

Structuri etnice și confesionale în județele Covasna și Harghita,
de Ioan Lăcătușu, Editura Universității Petru Maior, Tg. Mureș, 2008

Noua carte a domnului Ioan Lăcătușu este rodul firesc „ori a unei munci istovitoare de ocnaș, ori a unui călugăr”. Cum călugăr nu este, după câte știu, înseamnă că este a ocnașului. Și cred aceasta cunoscând numărul impresionant de ani dedicați de autor pe șantierele cercetării: Cercetare arhivistică, Cercetare sociologică, Cercetare etnografică, Cercetare demografică, Cercetare istorică. Cercetarea este însăși modul de viață a autorului iar cunoașterea modul său de existență. Concretizarea lor: numărul impresionant de cărți, studii și articole, printre care și cea de față „Structuri etnice și confesionale în județele Covasna și Harghita”. Fire permanent iscoditoare, de intelectual rasat, conștient de rolul social și național pe care trebuie să-l joace, domnul Ioan Lăcătușu s-a aplecat spre cercetare și cunoaștere pentru împlinirea unui generos crez al său – binele neamului românesc și al oamenilor lângă care trăiește – materializat în crearea unui climat normal și armonios de conviețuire interetnică și interconfesională în această parte de țară. Cum îl vede realizat? Prin perseverență, tenacitate, chiar sacrificii personale în căutarea și descoperirea adevărului. Prin credința sa că numai cunoașterea adevărului istoric de toți partenerii sociali reprezintă reala punte de colaborare între români și maghiari. Iar prin pana sa adevărul istoric poate fi cunoscut. Iată geneza cărților sale.

Un exeget al cărților autorului, prof. univ. dr. Ilei Bădescu spunea despre această ultimă lucrare, că reia tradiția prestigioasă a monografiilor eminentului sociolog Dimitre Gusti și continuată de profesorul Ioan Chelcea „într-o viziune nouă, aceea a fluxului și refluxului etnopolitic într-o arie dată... prin care oferea dovezi irefutabile în privința justeții Tratatului de pace de la Trianon”. În acest sens țin să subliniez atât *actualitatea* cărții, în contextul resuscitării acțiunilor naționaliștilor maghiari anti Trianon și aplicării „precedentului Kosovo”, cât și *necesitatea* apariției sale pentru demontarea falsei teze a „românizării ținuturilor secuiești”, relansată după 1989, și atenționarea autorităților române asupra unor dintre cele mai nefirești și mai absurde fenomene dinlăuntru unui stat: asimilarea majoritarilor de către minoritate prin transformarea zonei într-o enclavă etnică – așa-zisul „ținut secuiesc” – fapt ce impune din partea statului asigurarea unui cadru legislativ, instituțional și logistic care să le asigure românilor prezervarea și afirmarea identității naționale în zonă. Inedit, este faptul că precum afirmă Prea Sfinția Sa Ioan, Episcopul Covasnei și Harghitei „nu s-a mai alcătuit până acum o asemenea analiză a unui spectru atât de larg al societății din zonă, cu multiplele ei fețe și implicații...” care se vrea continuă Sfinția Sa „doar punerea în față a adevărului, realitatea văzută la lumina candeliei românești”. În acest sens, lucrarea umple un vid informațional, dovedindu-și încă o dată necesitatea apariției. Ea umple de asemenea un gol „și de perspectivă – după cum ne spune prof. Ilie Bădescu – reușind să disloce mitologia îngust-naționalistă a teoriilor „reducerii maghiare” și a caracterului compact al maghiarimii din secuime”.

Apărută în prestigioasa editură a Universității „Petru Maior”, din Târgu Mureș, în condiții grafice deosebite, lucrarea cuprinde *patru capitole*, urmate de o extrem de bogată bibliografie și o mai amplă anexă. În prefața lucrării autorul ne prezintă, obiectivele, ipotezele și metodologia utilizată, insistând mai cu seamă pe caracterul interdisciplinar în care a abordat subiectul, prin apelul la informațiile puse la dispoziție de științele cercetate și de

dialogul permanent între istoric – sociolog – demograf – economist – teolog – etnograf.

Pentru a ne familiariza cu subiectul lucrării și a crea cadrul noțional necesar înțelegerii raportului etnie-confesiune de către cititor, autorul ne prezintă în **primul capitol** intitulat „O perspectivă teoretică despre etnie și confesiune” o interesantă sinteză a principalelor concepții în domeniu elaborate de gânditorii români Constantin Rădulescu-Motru, Nichifor Crainic, Nicolae Paulescu, Lucian Blaga, Dumitru Stăniloae, Antonie Plămădeală, Ilie Bădescu, Ilie Moldovan ș.a. În partea a II-a a capitolului, prin intermediul unor reputați cercetători printre care Maria Cobianu-Băcanu, Achim Mișu, Horvath Istvan, Dan Dungaci, Codrina Șandru ș.a., ne prezintă noțiunile specifice, în evoluția lor din perioada 1850-2002, de etnie, etnicitate, granițe etnice, identitate etnică, națiune, naționalism, confesiune pe care le întâlnim pe parcursul celor 400 de pagini ale cărții.

În **capitolul al II-lea** intitulat „Comunități etnice și confesionale în Covasna și Harghita” autorul abordează cu instrumentele etnodemografului, metodele sociologului, minuțiozitatea arhivistului și analiza interdisciplinară specifică istoricului, raporturile dintre etnic și confesional reușind, *pe de o parte*, să-și aducă o contribuție valoroasă și originală la elucidarea lor și *pe de altă parte* să ofere o imagine veridică de ansamblu asupra evoluției lor în timp cât și asupra structurii lor actuale în comunitățile din arealul sud-est transilvan.

De reținut, faptul că sub aspect istoric, comunitatea secuilor a constituit în concepția medievală „o națiune”, în sensul de „stare privilegiată”, conform înțelegerii de la Căpâlna, din 16 septembrie 1437, cunoscută sub numele de „Unio trium nationum”. În contextul formării națiunilor moderne, după revoluția franceză de la 1789, bazată pe trăsături și caracteristici complexe, comunitatea secuilor nu s-a putut constitui ca o națiune separată, ci a devenit parte componentă a națiunii maghiare moderne, care în arealul sud-est ardelean reprezintă la ora actuală o minoritate națională.

Pornind de la acest adevăr autor cercetează problemele de larg interes regional, național și chiar european a identității secuilor în raport cu maghiarii, procesele de mobilitate interetnică și interconfesională, *translatarea*

de la identitatea secuiască la cea maghiară. În același capitol, autorul face referiri și la celelalte comunități etnice din zonă, țigani, evrei, germani, armeni, asupra cărora s-au manifestat fenomenele de maghiarizare sau excludere. Cuprinde, de asemenea, un studiu care tratează „chestiuni gingașe precum cele legate de asimilare sau de viață în familii etnic mixte”.

Capitolul al III-lea, intitulat „Procese și structuri demografice în județele Covasna și Harghita” începe printr-un foarte interesant studiu referitor la istorie și demografie în sud-estul Transilvaniei în perioada 1850-2002, în care autorul, după cum de altfel precizează în prefața actualului volum caută „reconstituirea evoluției unor fenomene demografice pe o durată de peste 150 de ani; consecințele unor evenimente politice, în primul rând a schimbărilor teritoriale, asupra dinamicii populației și a comportamentului demografic din estul Transilvaniei; evidențierea unor linii de demarcație, a continuității și rupturilor care s-au produs în perioada analizată; ...evoluții recente ale mișcării migratorii, amploarea și dinamica procesului de asimilare a românilor din zonă...” și alte aspecte demografice.

Dr. Ioan Lăcătușu reliefează consecințele politicii dure duse de statul maghiar în perioada 1867-1918, 1940-1944, 1952-1968, care au dus la dispariția unor comunități și la pierderea identității etnice și confesionale a mii de români. În același timp, prin contrast, autorul ne prezintă și „politica rezervată, binevoitoare, adesea exagerat și nepermis de îngăduitoare a administrației românești față de etnicii maghiari din zonă”. Este capitolul în care autorul, cu responsabilitatea cercetătorului, omului de știință, al cetățeanului conștient cutează să atragă atenția instituțiilor statului român asupra nefirescului și absurdului fenomen de „asimilare a majorității de către minoritate” în centrul României, ignorarea sa având consecințe tragice pentru statul român cât și pentru „majoritatea minoritară” din regiune.

Un studiu distinct al capitolului îl reprezintă recensământul populației și gospodăriilor din martie 2002, care a stârnit numeroase comentarii, la nivelul întregii țări, dar mai ales în ținutul harcovian. Rezultatele sale au dat răspuns unor obsesii precum „contorizare etnică”, „schimbarea compoziției etnice”, întreținute de mass-media locală, arătând în

același timp, efectele perverse ale unor demersuri politice de genul „legitimăție de maghiar” conchide autorul.

În finalul capitolului tratând tema „Aspecte ale raportului dintre demografie și geopolitică în sud-estul Transilvaniei” autorul trage un viguros semnal de alarmă la adresa factorilor de decizie români: „Strategia identitară ofensivă și chiar agresivă, promovată de U.D.M.R. prin izolare și excludere, riscă să transforme minoritatea maghiară din zonă, dintr-o minoritate „inclusă” într-o minoritate „exclusă”, respectiv minoritate etnocratică. Situația populației de etnie română prinsă într-o asemenea enclavă devine catastrofală, fiindcă norma exclusivității etnice condamnă la o practică asimilaționistă rasială. Acest tip de evoluție poate fi favorizată și de diferența dintre elita maghiară, numeroasă, întinerită, unită și activă, și cea română, diminuată drastic prin exodul de după decembrie 1989, îmbătrânită și neunită”.

Din concluziile la care a ajuns autorul în urma cercetărilor, expuse în **cel de-al IV-lea capitol** aș sublinia următoarele: „Mișcarea naturală din Transilvania, respectiv natalitatea nu trebuie asociată neapărat cu majoritatea etnică a unui județ, ci mai degrabă cu un model demografic regional, care este rezultatul mediului geografic, al situației economico-sociale, culturale și religioase. În acest cadru, în perioada analizată, deși populația de etnie română a fost numeric minoritară, ea a făcut dovada unei vitalități viguroase, care, împreună cu sporul migratoriu din perioada 1968-1989, i-a permis să-și sporească ponderea în ansamblul populației celor două județe, și să atenueze pierderile substanțiale înregistrate în urma proceselor de maghiarizare”. Dar în viitor! Care sunt perspectivele păstrării cel

puțin a sporului natural, nemaivorbind de „sporul migratoriu românesc” în zonă?

A doua concluzie, pe care o subliniez, ar fi de această dată una optimistă, **caracteristică stare** pentru autorul lucrării. „Cunoașterea adevărului istoric referitor la interferențele etno-culturale româno-maghiare din sud-estul Transilvaniei, de-a lungul secolelor, *va putea constitui baza acțiunilor viitoare de scoatere a secuilor și maghiarilor de sub influența amplelor acțiuni de manipulare* la care sunt supuși în prezent de cea mai mare parte a mass-media de expresie maghiară și formarea percepției și autopercepției firești despre locul și rolul lor, cu zestrea culturală specifică, în acest areal din inima României”. În același ton optimist autorul afirmă: „Semnele vremurilor prezente ne arată că *a sosit timpul să construim punți și nu ziduri*”. Frumoasă zicere, incurabil optimism!

Bibliografia folosită de autor, întinsă pe 21 de pagini, este impresionantă. Informația documentară transmisă de autor este de o mare densitate, „detaliere, finețe, fiind un model greu de depășit” după cum ne spune și prof. dr. Traian Rotariu. Sunt citați 269 de autori, printre care marii specialiști în domeniu, și 449 de titluri de lucrări de specialitate, studii, comunicări și articole științifice din domeniile demografiei, sociologiei, etnografiei, istoriei, economiei și statisticii. Ne sunt prezentate zeci de mii de date, fenomene, noțiuni și informații, cartea devenind un document valoros și de referință, indispensabil pentru cercetările viitoare având ca temă structurile etnice și profesionale din sud-estul transilvan. Informația este completată de 103 pagini de „Documente privind realitatea socio-etnică și demografică” care vin să întărească afirmațiile autorului.

Vasile STANCU